

บทที่ 4

ข้ออ้างอิงในการอุทธรณ์

เมื่อไม่มีกรณีที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์แล้ว คู่ความย่อมอุทธรณ์ได้ แต่การอุทธรณ์นั้นยังจะต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 225 อีกด้วย ดังความที่บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 225

“ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้แจ้งชัดในอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาก่อนแล้วในศาลชั้นต้น ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ขึ้นอ้างอิงในศาลชั้นต้น หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อใด ๆ ขึ้นอ้างในศาลชั้นต้น เนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือเพราะเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะอ้างอิงในปัญหาเช่นนั้นได้”

ข้อสังเกตเบื้องต้น

1) ภาษานี้เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คู่ความจะยกขึ้นอ้างอิงในอุทธรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงอย่างเดียวหรืออุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายอย่างเดียว หรืออุทธรณ์ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายด้วย ก็ต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 225 นี้ทั้งสิ้น

2) มาตรา 225 ใช้กับอุทธรณ์ทุกชนิด ทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงทุนทรัพย์ มาตรานี้ใช้กับเรื่องทั่ว ๆ ไป จะเป็นคดีตามมาตรา 224 หรือไม่ก็ได้

หลักของ มาตรา 225

หลักของมาตรา 225 ก็คือ

1. ต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์ และ
2. ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น
3. ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ๆ นั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

1. ต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์

ที่ว่าต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์ หมายความว่าอย่างไร?

หมายความว่า อุทธรณ์จะต้องกล่าวถึงรายละเอียดในประเด็นแห่งคดีที่ประสงค์จะยกขึ้นอ้างอิงให้ชัดเจนพอที่จะเข้าใจได้โดยไม่คลุมเครือ อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย จะกล่าวข้อความลอย ๆ ว่าคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นเฉย ๆ หาได้ไม่ ต้องระบุว่าคัดค้านในข้อเท็จจริงอย่างไร ข้อกฎหมายอย่างไร ต้องตั้งประเด็นแสดงเหตุผลประกอบด้วย เช่น พยานหลักฐานฝ่ายผู้อุทธรณ์มีอย่างไร และอีกฝ่ายมีอย่างไร ควรฟังพยานหลักฐานฝ่ายผู้อุทธรณ์เพราะเหตุใด ถ้าอ้างว่าศาลชั้นต้นตัดสินไม่ชอบ ที่ไม่ชอบนั้นไม่ชอบอย่างไร ตรงไหนเพราะเหตุใด เป็นต้น ถ้ากล่าวมาในอุทธรณ์เพียงคลุม ๆ หรือเพียงแต่อ้างอิงข้อความถึงข้อความจากที่อื่นหรือที่เรียกว่าอุทธรณ์ย่อ ๆ ไม่ได้อ้างอิงเหตุผล ศาลอุทธรณ์ย่อมไม่รับวินิจฉัย

ลักษณะของอุทธรณ์ที่ถูกต้อง

อุทธรณ์ที่ถูกต้องมีลักษณะประการใด?

โดยสรุปแล้วอุทธรณ์ที่ถูกต้อง ต้องกล่าวลำดับเรื่องให้เข้าใจง่าย เช่น คดีมีข้อพิพาทก็ควรเริ่มกล่าวถึงเนื้อหาแห่งคำฟ้อง คำให้การ คำพิพากษาของศาลชั้นต้นว่าอย่างไร ข้อที่ไม่เห็นด้วยเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ถ้าเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงข้อไหน ถ้าเป็นข้อกฎหมาย ๆ ข้อไหน ข้ออ้างอิงที่จะสนับสนุนความเห็นของตน เหล่านี้เป็นต้น

ตัวอย่างที่ถือว่าไม่กล่าวไว้แจ้งชัดในอุทธรณ์ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 965/2479

โจทก์ยื่นอุทธรณ์ย่อ แม้จำเลยมิได้คัดค้านมาแต่ต้น เพิ่งค้านชั้นฎีกา ถือว่าอุทธรณ์ เช่นนั้นมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นอุทธรณ์อยู่ในตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ 638/2500

ข้ออุทธรณ์ที่มีได้กล่าวระบุข้อเท็จจริงโดยชัดแจ้ง คงอ้างเอาแถลงการณ์ในศาลชั้นต้น เป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ ไม่ถือเป็นข้ออุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์จะรับวินิจฉัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1209/2508

โจทก์อุทธรณ์ชี้ความและวาทะ เน้นหนักแต่ประเด็นว่าทรัพย์พิพาทเป็นสินสมรสระหว่าง โจทก์กับผู้ตาย ส่วนในประเด็นว่าโจทก์มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายในฐานะอื่น ได้ใช้ถ้อยคำ ในอุทธรณ์ว่า ในประเด็นอื่น ๆ ที่ศาลชั้นต้นยังมีได้นำมาพิจารณา ขอให้โปรดนำมาพิจารณาให้ เป็นคุณแก่โจทก์ด้วย ถ้อยคำดังกล่าวพออนุมานได้ว่า โจทก์ได้อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาล ชั้นต้นในประเด็นว่าโจทก์มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะอื่นแล้ว แต่เป็นอุทธรณ์ไม่สมบูรณ์ตาม มาตรา 225 เพราะอุทธรณ์ของโจทก์ไม่ได้อ้างอิงเลยว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยประเด็นว่าโจทก์มี สิทธิรับมรดกในฐานะอื่น เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือข้อเท็จจริงอย่างไร และเมื่ออุทธรณ์ ของโจทก์ในข้อที่ว่าโจทก์มีสิทธิได้รับมรดกหรือไม่ ไม่สมบูรณ์ แม้ศาลจะฟังได้ตามข้ออุทธรณ์ ของโจทก์ ศาลก็ไม่อาจพิพากษาให้แก่โจทก์ได้ เพราะเป็นการเกินคำขอตามมาตรา 142

คำพิพากษาฎีกาที่ 2171-2173/2517

โจทก์อุทธรณ์ว่าศาลชั้นต้นพิพากษากำหนดค่าเสียหายให้โจทก์ต่ำไปโดยโจทก์ไม่เห็นด้วย แต่มิได้ยกเหตุผลขึ้นว่าศาลชั้นต้นพิพากษาไม่ถูกต้องอย่างไร ดังนี้ เป็นอุทธรณ์ไม่ชัดแจ้ง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย (ฎ. 2576/2529 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน-ผู้เขียน)

คำพิพากษาฎีกาที่ 234/2524

ศาลชั้นต้นยกคำร้องที่จำเลยขอผ่อนชำระหนี้ตามคำพิพากษา จำเลยอุทธรณ์คำสั่งโดย บรรยายว่าเงินจำนวนมาก ขอให้ศาลเรียกโจทก์มาไกล่เกลี่ย ดังนี้ ไม่เป็นการอ้างว่าศาลชั้นต้น สั่งไม่ชอบอย่างใด ไม่ชอบด้วย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 225 วรรคแรก ศาลไม่รับวินิจฉัย

การขอเพิ่มเติมอุทธรณ์

มีปัญหานำพิจารณาว่าจะขอเพิ่มเติมอุทธรณ์ได้หรือไม่ เช่น กรณีอุทธรณ์ย่อ ๆ ไป ต่อมาผู้อุทธรณ์อ่านพบคำพิพากษาฎีกาว่าอุทธรณ์ย่อใช้ไม่ได้ ประสงค์จะขอเพิ่มเติมอุทธรณ์ ดังนี้จะทำได้หรือไม่?

ปัญหาที่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาอุทธรณ์ คือภายใน 1 เดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง น่าจะทำได้ ทั้งนี้โดยเหตุผลว่า อุทธรณ์ ในคดีแพ่งจะยื่นอุทธรณ์ได้นั้นจะต้องยื่นภายในกำหนดอุทธรณ์ (คูมาตรา 229) ดังนั้น ถ้าจะ เพิ่มเติมก็น่าจะทำได้ภายในอายุอุทธรณ์ (เทียบนัย คร. 153/2494, 70/2495, 638/2504, 59/2513, 201/2515)

2. อุทธรณ์ต้องเป็นข้อที่ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น

นอกจากอุทธรณ์จะต้องชัดเจนแล้ว ข้ออุทธรณ์จะต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้ว ในศาลชั้นต้น (ตามหลักข้อ 2)

ที่ว่าต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นหมายความว่าอย่างไร?

ข้อนี้หมายความว่า ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ขึ้นมานั้นต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นเป็นประเด็นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้น หรือพูดง่าย ๆ ว่าต้องได้สู้กันเป็นประเด็นไว้แล้วในศาลชั้นต้น ตัวอย่างเช่น มีข้อโต้แย้งกันในศาลชั้นต้นเฉพาะข้อกฎหมาย จะยกข้อเท็จจริงขึ้นมาเพียงในชั้นอุทธรณ์อีกย่อมไม่ได้ หรือกลับกันมีข้อโต้แย้งในศาลชั้นต้นเฉพาะข้อเท็จจริง แล้วจะมายกข้อกฎหมายขึ้นโต้แย้งในชั้นอุทธรณ์อีกก็ย่อมไม่ได้คู่กัน อนึ่ง แม้จะยกข้อเท็จจริงขึ้นโต้แย้งในชั้นอุทธรณ์ แต่ข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นมานี้เป็นข้อเท็จจริงใหม่หรือข้อเท็จจริงอันอื่นซึ่งไม่ได้ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น เช่นนี้แม้จะเป็นข้อเท็จจริงก็ยกขึ้นว่าในชั้นอุทธรณ์ไม่ได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

- โจทก์ฟ้องให้จำเลยใช้เงินกู้ จำเลยสู้แต่เพียงข้อกฎหมายอย่างเดียวว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยแพ้ จำเลยจะอุทธรณ์โดยจะยกข้อเท็จจริงขึ้นมาโต้แย้งใหม่ว่า จำเลยไม่ได้กู้ยืมไม่ได้ หรือ

- โจทก์ฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ตามสัญญาผู้ จำเลยให้การว่าได้ใช้เงินกู้คืนแก่โจทก์แล้ว ศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยยังไม่ได้ใช้ พินิจพิเคราะห์จำเลยชำระเงินกู้ จำเลยจะอุทธรณ์ตั้งประเด็นขึ้นใหม่ว่า สัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นปลอม เป็นข้อที่จำเลยยกขึ้นใหม่ ไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ย่อมไม่วินิจฉัยให้ ดังนี้ เป็นต้น

ปัญหาให้ทดลองวินิจฉัย

1) โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลย โดยกล่าวว่าสัญญาเช่าสิ้นอายุแล้ว และโจทก์ได้บอกเลิกการเช่าให้จำเลยทราบแล้ว จำเลยไม่ยอมขนย้ายออก จึงฟ้องขอศาลบังคับ

จำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดีว่า โจทก์ไม่เคยบอกเลิกการเช่าเลย จึงไม่มีสิทธิฟ้องขับไล่ศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่าโจทก์ได้บอกเลิกการเช่าแล้ว พิพากษาขับไล่จำเลย จำเลยอุทธรณ์ต่อมาว่าที่โจทก์บอกเลิกสัญญาเช่านั้น เป็นการบอกเลิกที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ให้โอกาสจำเลยรู้ตัวก่อนระยะเวลาเก็บค่าเช่าระยะหนึ่ง ดังนี้ จำเลยจะอุทธรณ์โดยยกประเด็นนี้ขึ้นต่อสู้ในชั้นอุทธรณ์ได้หรือไม่?

คำตอบคงเป็นว่าจำเลยจะยกประเด็นนี้ขึ้นอุทธรณ์ไม่ได้ เพราะเหตุว่าจำเลยไม่ได้ต่อสู้เรื่องนี้ไว้ในชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้น จะยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นอุทธรณ์ไม่ได้ เทียบนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1589/2508 โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยเนื่องจากสัญญาเช่าหมดอายุ และได้บอกเลิกการเช่าแล้ว จำเลยสู้ว่าไม่เคยบอกเลิกการเช่า ดังนี้ จำเลยมิได้ต่อสู้ว่าโจทก์ได้บอกกล่าวแล้ว แต่เป็นการบอกกล่าวที่ไม่ให้โอกาสจำเลยรู้ตัวก่อนระยะเวลาเก็บค่าเช่าระยะหนึ่ง ข้อที่จำเลยมิได้ต่อสู้ไว้นี้จะยกขึ้นอุทธรณ์ไม่ได้

2) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยขับรถยนต์โดยประมาทชนรถยนต์โจทก์เสียหาย แล้วเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด จำเลยให้การต่อสู้หลายอย่าง รวมทั้งสู้ว่าฟ้องโจทก์เคลือบคลุมไม่แสดงให้เห็นชัดว่าจำเลยประมาทอย่างไร ทั้งค่าเสียหายที่โจทก์เรียกมาในฟ้องเป็นจำนวนสูงเกินไปและเกินสมควรมาก ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยประมาทจริงตามฟ้อง พิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ จำเลยจึงอุทธรณ์หลายประการ รวมถึงอุทธรณ์ว่าฟ้องโจทก์เคลือบคลุมเพราะไม่ได้บรรยายการกระทำประมาทอย่างไรให้ชัดแจ้ง และในส่วนที่เกี่ยวกับค่าเสียหายก็ไม่บรรยายรายละเอียดว่าเสียหายอย่างไร เช่นนี้ปัญหาว่าการที่จำเลยอุทธรณ์ว่า “ในส่วนที่เกี่ยวกับค่าเสียหายก็ไม่บรรยายรายละเอียด” จะอุทธรณ์ได้หรือไม่?

กรณีเช่นนี้จะเห็นว่าจำเลยอุทธรณ์ไม่ได้ เพราะเรื่องนี้จำเลยมิได้ต่อสู้เป็นประเด็นไว้แต่ศาลชั้นต้น ดังนั้นคำพิพากษาฎีกาที่ 407,408/2515 จำเลยให้การต่อสู้ว่าฟ้องของโจทก์เคลือบคลุมเกี่ยวกับการทำละเมิด ย่อมไม่เป็นประเด็นว่าฟ้องโจทก์เคลือบคลุมเกี่ยวกับค่าเสียหาย จะยกเป็นข้ออุทธรณ์หาได้ไม่ เพราะมิใช่ข้อที่ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น

ตัวอย่างแนววินิจฉัยของศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 543/2512

โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับพินัยกรรมครอบครองที่ดินมรดกมาแต่ผู้เดียวเกินกว่า 1 ปี ฟ้องขอให้ห้ามจำเลยมิให้เกี่ยวข้องกับมรดก จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ว่ามรดกรายนี้มีผู้จัดการอันจะทำให้มีสิทธิฟ้องร้องเกิน 1 ปีได้ ประเด็นนี้จึงไม่เป็นข้อที่ไต่ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัย เพราะเป็นเรื่องนอกประเด็น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 288/2513

โจทก์มิได้ระบุอ้างเอกสารสัญญากู้เป็นพยานไว้ แต่ได้ส่งต้นฉบับสัญญากู้ต่อศาลในการพิจารณา และศาลสั่งรับไว้เป็นเอกสารในสำนวน เป็นการปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการอ้าง หรือยื่น หรือส่งเอกสาร จำเลยอาจยกขึ้นคัดค้านได้ ตามมาตรา 27 แต่เพิ่งจะยกขึ้นคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ฎีกาย่อมไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1086/2513

ผู้ร้องยื่นคำร้องขจัดทรัพย์ในวันขายทอดตลาด แต่เจ้าหน้าที่เสนอสำนวนขจัดทรัพย์ต่อศาลภายหลังที่ศาลได้ส่งอนุญาตให้ขายทรัพย์นั้นไปแล้ว จะเป็นเพราะเหตุใดยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงแน่ชัด ผู้ร้องยังเป็นคนนอกคดีในขณะที่ศาลอนุญาตให้ขายทรัพย์ แต่เมื่อผู้ร้องเห็นว่าการขายนั้นทำไปโดยไม่ถูกต้องไม่สมควรประการใด ถ้าหากตนมีส่วนได้เสียก็ชอบที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งยกคำร้องอนุญาตให้ขายและกำหนดวิธีการอย่างใด ๆ ที่เห็นสมควรตามมาตรา 296 วรรคสอง เมื่อศาลได้สวนสั่งประการใด แล้วไม่พอใจก็อุทธรณ์ฎีกาต่อไป

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีเสนอขายทรัพย์ไปโดยไม่ชอบ ขอให้งดการขายไว้ชั่วคราว ศาลสั่งนัดไต่สวน แต่ก่อนศาลจะไต่สวน ผู้ร้องกลับขอให้งดการไต่สวน แล้วยื่นอุทธรณ์ขอให้เพิกถอนคำสั่งศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้ขายทรัพย์นั้นเลขที่เดียว ดังนี้ ย่อมไม่มีข้อเท็จจริงจะรับฟังตามคำร้องของผู้ร้องได้ ผู้ร้องจึงไม่มีข้ออ้างที่จะยกเป็นข้ออุทธรณ์ให้เพิกถอนคำสั่งศาลชั้นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1414/2513

โจทก์ฟ้องว่าที่ดินมีโฉนดเป็นของโจทก์โดยซื้อมาจากผู้มีชื่อ จำเลยอาศัยเจ้าของเดิมอยู่ในที่ดินนั้น โจทก์ให้ออกไป จำเลยไม่ยอมออก ขอให้ขับไล่จำเลย จำเลยให้การว่า จำเลยได้กรรมสิทธิ์มาโดยการครอบครองปรปักษ์แล้ว ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนด

ของโจทก์ จำเลยซึ่งอ้างว่าครอบครองโดยปรักภัยก็ไม่เคยจดทะเบียน จึงไม่อาจยกขึ้นต่อสู้โจทก์ ซึ่งได้ที่ดินพิพาทโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1299, 1300 ดังนี้ เมื่อ อุตธรณ์ว่าโจทก์ได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตไม่มีสิทธิขับไล่จำเลย ย่อมถือว่าปัญหาข้อนี้ได้ยกขึ้น ว่ากันแล้วในศาลชั้นต้น จำเลยย่อมยกขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์ได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.ว.พ. มาตรา 225

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 614-615/2514 (ประชุมใหญ่)

ในคดีร้องขจัดทรัพย์ ผู้ที่เป็นคู่ความคือโจทก์และผู้ร้องขจัดทรัพย์ จำเลยจะเข้ามาในคดี หรือไม่ได้ เมื่อเข้ามาแล้วมีข้อโต้แย้งคัดค้านคำร้องขจัดทรัพย์อย่างไร ต้องตั้งประเด็นขึ้นไว้ใน ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จึงจะใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาในประเด็นที่ตั้งไว้นั้นได้ เมื่อ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเพียงแต่เข้ามาแทนที่จำเลยโดยไม่มีข้อโต้แย้งคัดค้านอย่างไร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่มีข้อที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ฎีกา จึงอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1729/2528

โจทก์ฟ้องว่าโจทก์เป็นผู้ทรงสิทธิการเช่าอาคารพิพาทและได้ให้จำเลยเช่า จำเลยให้การ ว่าเดิมสิทธิดังกล่าวเป็นของจำเลยซึ่งได้โอนให้แก่โจทก์เพื่อประกันการชำระหนี้เท่ากับยอมรับว่า โจทก์เป็นผู้ทรงสิทธิการเช่าอาคาร ผู้พิพาทและจำเลยอาศัยอยู่ในอาคารนั้นโดยอาศัยสิทธิการ เช่าของโจทก์ที่จำเลยกล่าวอ้างว่าสิทธิการเช่าอาคารพิพาทยังเป็นของจำเลย การโอนสิทธิการ เช่าให้โจทก์เป็นการแสดงเจตนาลวง เพราะไม่ได้โอนจริง ๆ จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ไว้ จึงไม่ เป็นประเด็นและไม่ใช่อ้างว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น ต้องห้ามมิให้จำเลยยกขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์

(ดู ฎ. 2627/2525, 3567/2525, 5256/2530)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ข้อที่จะอุทธรณ์ได้นั้นจะต้องเป็นประเด็น ที่ได้ต่อสู้ไว้ตั้งแต่ชั้นศาลชั้นต้น หากกรณีในชั้นศาลชั้นต้นไม่มีประเด็นไว้จะยกขึ้นเป็นประเด็น ชั้นอุทธรณ์ยอมไม่ได้

การสละประเด็น

มีปัญหที่น่าพิจารณาว่า ถ้าในชั้นศาลชั้นต้นคดีมีหลายประเด็น ต่อมาบางประเด็นคู่ความ ยอมรับกัน ไม่มีอะไรที่จะต้องนำสืบกันต่อไป และขอสละประเด็นอื่น ๆ เสีย แล้วขอให้ศาล พิพากษา ดังนี้ หากศาลชั้นต้นได้พิพากษาแล้ว ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยกประเด็นที่ได้สละแล้วขึ้น อุทธรณ์ในชั้นอุทธรณ์ได้หรือไม่?

กรณีตามปัญหา เมื่อได้มีการสละประเด็นใดประเด็นหนึ่งแล้วในศาลชั้นต้น คู่ความ จะยกเอาประเด็นที่ได้สละแล้วขึ้นอุทธรณ์ยอมไม่ได้ ดังตัวอย่าง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2784/2515

เดิมคดีมีประเด็นว่า มรดกรายนี้มีพินัยกรรมหรือไม่ พินัยกรรมนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ กับประเด็นอื่นอีก 2 ข้อ ครั้นเมื่อกองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจแจ้งผลการพิสูจน์มาว่า เชื่อได้ว่าลายมือชื่อที่เขียนและลายมือชื่อในพินัยกรรมเป็นของเจ้ามรดกแล้ว คู่ความต่างยอมรับว่าไม่มีอะไรที่จะต้องนำสืบกันไป คงขอให้ศาลวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเพียงว่า พินัยกรรมนั้นสมบูรณ์โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เท่านั้น แล้วให้ศาลพิพากษาไปตามรูปคดี ดังนี้เห็นว่า คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างสละประเด็นข้ออื่น รวมทั้งประเด็นที่ว่า มรดกรายนี้มีพินัยกรรมหรือไม่ แล้วการที่โจทก์อุทธรณ์ฎีกาว่าพินัยกรรมฉบับนี้เป็นเพียงร่างพินัยกรรม ยังไม่ได้ทำพินัยกรรมตัวจริงขึ้นเลย ก็เท่ากับอุทธรณ์ฎีกาว่ามรดกรายนี้ไม่มีพินัยกรรมซึ่งเป็นประเด็นที่คู่ความสละแล้วนั่นเอง โจทก์จึงไม่มีสิทธิยกประเด็นข้อนี้ขึ้นกล่าวอ้างได้อีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 2827/2525

จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเอกสารสัญญาคู่ไปตรวจพิสูจน์ศาลชั้นต้นมิได้มีคำสั่งในเรื่องนี้ คงมีคำสั่งในคำร้องฉบับเดียวกันนี้เพียงว่าให้นำสำนวนคดีที่จำเลยอ้างมาผูกรวมไว้ เมื่อศาลชั้นต้นดำเนินการสืบพยานจำเลยจนจำเลยแถลงหมดพยานไม่คิดจะสืบต่อไป ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าคดีเสร็จการพิจารณาและนัดฟังคำพิพากษาโดยไม่มีฝ่ายใดขยับยกเรื่องการพิสูจน์เอกสารขึ้นเพื่อการวินิจฉัยของศาลชั้นต้นอีกเลย ดังนี้ ถือได้ว่าจำเลยได้สละแล้วซึ่งการที่จะขอให้มีการตรวจพิสูจน์เอกสารและการนำสืบโดยผู้ชำนาญการพิเศษ ทั้งถือได้ว่าการพิจารณาของศาลชั้นต้นได้เสร็จสิ้นแล้ว การที่จำเลยยกเอาข้อที่ตนได้สละและมีได้เป็นข้อที่ว่ากันมาแต่ในศาลชั้นต้นมาเป็นข้ออุทธรณ์เพื่อขอให้มีการสืบพยานจำเลยในข้อนี้ จึงขัดต่อ ป.วิ. แห่ง มาตรา 225 ประกอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 15 ไม่ชอบที่ศาลอุทธรณ์จะรับวินิจฉัยในปัญหาข้อนี้

ฯลฯ

การขยับยกประเด็นขึ้นวินิจฉัย

ปัญหาคือคิดว่า ถ้าคู่ความไม่ได้ต่อสู้เป็นประเด็นกันในศาลชั้นต้น แต่ศาลชั้นต้นได้ขยับยกประเด็นที่ไม่มีนั้นขึ้นวินิจฉัยเองเช่นนี้ คู่ความจะยกเอาประเด็นนั้นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้หรือไม่?

ปัญหานี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ศาลชั้นต้นหยิบยกประเด็นที่คู่ความไม่ได้ต่อสู้กันไว้ขึ้นวินิจฉัย เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นข้อต่อสู้ ถ้ากรณีไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นตามมาตรา 225 วรรคสอง แล้ว คู่ความจะยกประเด็นนั้นอุทธรณ์ฎีกาต่อไปมิได้ (เทียบนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1958/2511)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1958/2511

โจทก์ฟ้องจำเลยในฐานะผู้ค้าประกันให้ชำระเงิน จำเลยให้การว่าโจทก์และลูกหนี้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความผ่อนชำระหนี้ให้ ทำให้จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิดตามมาตรา 700 แม้ตอนท้ายคำให้การจำเลยจะกล่าวว่าจะจำเลยไม่ต้องรับผิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 698, 850, 867 และ 852 ก็ตาม ก็ถือว่าจำเลยมิได้ต่อสู้ว่าหนี้ได้ระงับตามสัญญายอมความอันทำให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดตามมาตรา 698 จึงไม่มีประเด็นในข้อนี้

ศาลชั้นต้นหยิบยกประเด็นที่ไม่มีขึ้นวินิจฉัย จึงเป็นนอกประเด็นข้อต่อสู้ คู่ความยอมจะยกประเด็นนั้นอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2726/2528

แม้โจทก์จะได้บรรยายฟ้องไว้แต่มิได้มีประเด็นในศาลชั้นต้น จึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้ว่ากันมาแต่ศาลชั้นต้น แม้ศาลอุทธรณ์จะหยิบยกบทกฎหมายขึ้นวินิจฉัย ก็เป็นการวินิจฉัยนอกเหนือจากประเด็นข้อพิพาท ไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

การรับอุทธรณ์ที่ไม่ได้ว่ากันมาก่อน

มีปัญหาคิดต่อไปว่า ถ้าศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ที่ไม่ได้ว่ากันมาก่อนในศาลชั้นต้น จะโดยผิดหลงหรือเผอเรอ หรือจะด้วยเหตุใดก็ตาม ศาลอุทธรณ์จะอย่างไร การที่ศาลชั้นต้นเพลาอุทธรณ์เข้ามาเช่นนี้จะถือเป็นผลผูกพันให้ศาลอุทธรณ์จำต้องยอมรับวินิจฉัยให้หรืออย่างไร?

กรณีเช่นนี้ ศาลอุทธรณ์ก็จะไม่รับพิจารณา แม้ศาลชั้นต้นจะมีส่วนผิดพลาดรับไว้ก็ตาม ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 337/2478 วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานที่ว่าต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น หากเพียงเป็นข้อที่เพิกยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์ถือว่าอุทธรณ์นั้นไม่ชอบด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ย่อมไม่รับวินิจฉัย

คดีนี้ โจทก์จำเลยตกลงแบ่งเงินค่านายหน้าเดินขายที่ดินกันคนละครึ่ง ภายหลังจำเลยตั้งใจเป็นผู้ซื้อเสียเอง แต่เอาเงินคนอื่นมาซื้อและให้เจ้าของเงินลงชื่อเป็นคู่สัญญา และจำเลย

มีสัญญาเกี่ยวกับเจ้าของเงินว่าเจ้าของเงินจะโอนขายที่ดินให้แก่จำเลยในภายหลัง ดังนี้ ท่านว่าไม่ทำให้จำเลยกลายเป็นผู้ซื้อที่ดินรายนี้ จำเลยคงมีฐานะเป็นนายหน้า

บุคคลจะเป็นนายหน้าให้แก่ตนเองไม่ได้

ข้อฎีกาซึ่งคู่ความมิได้ยกขึ้นคัดค้านมาแต่ศาลล่าง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 343/2478 วินิจฉัยตาม)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1631/2516

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากอสังหาริมทรัพย์ อันมีค่าเช่าไม่เกินเดือนละ 2,000 บาท และเรียกค่าเสียหายไม่เกิน 2,000 บาท จำเลยมิได้ต่อสู้กรรมสิทธิ์หรือโต้แย้งในเรื่องแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่า คดีโจทก์จึงต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง แม้ศาลชั้นต้นจะรับอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง และศาลอุทธรณ์รับวินิจฉัยมาก็ถือว่าไม่ใช่ข้อที่โต้แย้งขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลอุทธรณ์โดยชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1218/2518

คดีนี้โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากคอกที่เช่า อันมีค่าเช่าเดือนละ 350 บาท และเรียกค่าเสียหายในอนาคตเดือนละ 3,000 บาท นับจากวันฟ้องจนกว่าจำเลยและบริวารจะออกจากคอกที่เช่า กรณีนี้จึงต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงตาม ป.ว.พ. มาตรา 224 วรรคสอง แม้ว่ากรณีโจทก์จะเรียกค่าเสียหายในอนาคตตามด้วยเดือนละ 3,000 บาทก็ตาม แต่เรียกมาเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์ ทั้งกรณีไม่เข้าข้อยกเว้นที่อนุญาตให้คู่ความอุทธรณ์ได้ตามความตอนท้ายของมาตรา 224 วรรคสอง จำเลยจึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนี้ แม้ศาลอุทธรณ์จะรับวินิจฉัยมาก็เป็นการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องห้ามอุทธรณ์ ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่โต้แย้งขึ้นว่ากันมาแล้วในชั้นอุทธรณ์ตามมาตรา 249 ศาลฎีกาจึงไม่รับวินิจฉัย

หมายเหตุ คำพิพากษาฎีกานี้วินิจฉัยแนวเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 1631/2516 แต่ ศ.จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้ข้อสังเกตหมายเหตุท้ายฎีกาว่า ข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์ไม่ได้ย่อมถึงที่สุดตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ยกขึ้นวินิจฉัยไม่ได้ เพราะยุติแล้วฎีกาไม่ได้อยู่เอง ไม่ใช่ถือว่าไม่มีข้ออ้างชั้นอุทธรณ์ เพราะความจริงมีข้ออ้างชั้นอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ก็วินิจฉัย⁽¹⁾

(1) ศ. จิตติ ดิงศภัทย์, บันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1218/2518 เนติบัณฑิตยสภา คำพิพากษาฎีกาปี 2518 ตอน 8 หน้า 2042

ฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากที่ดินและตึกแถวค่าเช่าเดือนละ 150 บาท ต้องห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริงตาม ป.ว.พ. มาตรา 224 วรรคสอง แม้จะเรียกค่าเสียหายมาด้วยเดือนละ 10,000 บาท ก็เป็นค่าเสียหายในอนาคต เป็นส่วนหนึ่งของฟ้องขับไล่ จึงอุทธรณ์ข้อเท็จจริงไม่ได้ แม้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยข้อเท็จจริงนี้มาก็ถือว่าเป็นยุติตามศาลชั้นต้น

หมายเหตุ ศ.จิตติ ดิงศภัทย์ ให้ข้อสังเกตท้ายคำพิพากษานี้ว่า เหตุผลที่ศาลยกขึ้นอ้างว่าคดีนี้อุทธรณ์ข้อเท็จจริงไม่ได้ จึงเป็นยุติตามคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น ทั้งที่ศาลอุทธรณ์ยกขึ้นวินิจฉัยมานั้นเป็นเหตุผลที่ถูกต้อง แทนที่จะอ้างเหตุดังที่เขยอ้างมาแต่ก่อนว่าถือเป็นข้อที่ไม่ได้ยกขึ้นอ้างในศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาจึงไม่วินิจฉัยซึ่งไม่ใช่เหตุผลที่จะอ้างอ้อมค้อมไปโดยไม่ตรงกับความเป็นจริง⁽¹⁾

(นอกจากนี้ดู ฎ. 2726/2528, ฎ. 158/2530)

ข้อสังเกตเปรียบเทียบ มาตรา 249

ฟังสังเกตหลักมาตรา 225 มีลักษณะทำนองเดียวกับหลักมาตรา 249 ในเรื่องฎีกา ดังนั้นเมื่อศึกษามาตรา 225 ก็จะได้หลักมาตรา 249 ไปในตัว เพียงแต่มาตรา 249 กำหนดว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นฎีกานั้นจะต้องได้ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ คือเพิ่มศาลอุทธรณ์ขึ้นมาอีก ตัวอย่างเช่น ในศาลชั้นต้น คดีมี 3 ประเด็น สมมติว่ามีประเด็นดังนี้

1. โจทก์ได้บอกเลิกการเช่าโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
2. ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่
3. คดีโจทก์ขาดอายุความหรือไม่

ถ้าศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าการบอกเลิกการเช่าของโจทก์ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ฟ้องของโจทก์แจ้งชัดไม่เคลือบคลุมแต่อย่างใดเลย ทั้งคดีก็ไม่ขาดอายุความ พิพากษาขับไล่ จำเลย จำเลยอุทธรณ์แต่เพียงประเด็นเดียวว่า “คดีขาดอายุความ” ต่อมาศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นคือขับไล่จำเลย ๆ จะฎีกาทั้ง 3 ประเด็นต่อศาลฎีกาย่อมไม่ได้ คงฎีกาได้แต่เฉพาะประเด็นว่าคดีขาดอายุความหรือไม่เท่านั้น อีก 2 ประเด็นซึ่งมิได้ว่ากันในชั้นอุทธรณ์ (คือประเด็นที่ 1 และ 2) ย่อมฎีกาไม่ได้

(1) ศ. จิตติ ดิงศภัทย์, บันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1466-1468/2518 เนติบัณฑิตยสภา ปี 2518 ตอน 9 หน้า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2573/2518

ชายข้ามจีนฆ่าเราหญิงอายุ 15 ปีจนมีครรภ์คลอดบุตร ศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรของชายตามฟ้องของหญิงให้ใช้นามสกุลชาย ให้เด็กอยู่กับหญิงและให้หญิงเป็นผู้ปกครอง ให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูจนอายุ 20 ปี ให้ใช้ค่าเสียหายแก่หญิง

ชายต่อสู้ว่าข้อหาละเมิดขาดอายุความ ศาลยกฟ้องโดยเหตุอื่น หญิงอุทธรณ์ฎีกา ชายมิได้อ้างอายุความในคำแก้อุทธรณ์ฎีกา ถือว่าชายไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้ในชั้นอุทธรณ์ฎีกา

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนใคร่เสนอแนะในการอุทธรณ์ควรยกเป็นประเด็นไว้ด้วย เพื่อจะได้มีสิทธิฎีกาต่อไป ถ้าเพื่อศาลอุทธรณ์ยกหรือฟังตามหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้ามกับความประสงค์ของเรา

3. ข้อกฎหมายในกรณีอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย ต้องเป็นสาระแก่คดี

ถ้าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ๆ นั้นจะต้องเป็นสาระสำคัญแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

หลักนี้หมายความว่า ถ้าข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระแก่คดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจไม่หยิบยกปัญหานั้นขึ้นวินิจฉัยได้ หลักข้อ 3 นี้ เพิ่มเติมขึ้นจากหลักมาตรา 225 เก่า โดยการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ แห่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 4 ซึ่งหลักการเก่าไม่มี หลักการใหม่นี้วัตถุประสงค์ก็เพื่อสกัดกั้นมิให้คดีรกรงรกศาล เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่สลักสำคัญก็ควรจะยุติแค่ศาลล่าง ทั้งนี้ เนื่องมาจากกฎหมายเดิมไม่มีบทจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ทำให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายได้โดยไม่มีข้อจำกัด เพราะถือว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมโดยตรง แต่การไม่มีขอบเขตจำกัดเช่นนี้มีผลเสียคือเป็นช่องทางให้คู่ความพยายามหาทางให้คดีของตนขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย แม้ปัญหาข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระแก่คดี เพราะโดยปกติคดีทุกเรื่องย่อมมีปัญหาข้อกฎหมาย การให้สิทธิอุทธรณ์อย่างไม่จำกัดทำให้เกิดความยุ่งยากและเสียเวลาแก่ศาลสูงเป็นอย่างมาก ทั้งเป็นทางหนึ่งที่จะประวิงคดี คดีบางเรื่องสมควรยุติเพียงศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์เท่านั้น แต่คู่ความหาทางให้คดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจนได้ เช่น โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ จำเลยต่อสู้ว่าไม่ได้กู้ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเงินเพราะกู้โจทก์แล้วยังไม่ได้ชำระ จำเลยอุทธรณ์ว่า ตามที่ศาลชั้นต้นว่าจำเลยกู้เงินไปจริงแล้วยังไม่ได้ชำระ ถึงแม้จะ

ฟังตามศาลชั้นต้น จำเลยก็ไม่ต้องชำระหนี้ นั้น เพราะพยานในสัญญาเซ็นชื่อลอย ๆ ไม่ปรากฏ
กําหนดหน้าชื่อแสดงเพศ นาย นาง หรือนางสาว ฯลฯ พยานในสัญญาใช้ไม่ได้ ดังนี้ แม้จะ
เป็นข้อกฎหมาย แต่ไม่เป็นสาระแก่คดีด้วย ถ้าหากยอมให้อุทธรณ์ได้ ก็จะเป็นทางหนึ่งที่คู่ความ
จะใช้ประวิงคดีทำให้คดีค้างพิจารณาในศาลสูงโดยไร้ประโยชน์รกรงศาล ไม่ควรจะให้
ศาลสูงต้องมาเสียเวลาในสิ่งที่ไม่เป็นสาระ ควรจะให้ศาลสูงได้มีเวลาเอื้ออำนวยความยุติธรรม
ที่สมควรพิจารณาโดยแท้จริง

ประเภทของข้อกฎหมาย

เมื่อหวนมาพิจารณาถึงเรื่องข้อกฎหมาย ควรสังเกตว่าข้อกฎหมายนั้นแบ่งออกเป็น 2
ประเภทใหญ่ ๆ

- ก) ข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ
- ข) ข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระสำคัญ

หลักพิจารณา

ปัญหาว่าข้อกฎหมายใดเป็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญหรือไม่เป็นสาระสำคัญ จะรู้
ได้อย่างไร?

ข้อกฎหมายที่ถือว่าเป็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญนั้นให้สังเกตได้ว่าเวลาชี้ไปแล้ว
กระทบกระเทือนแก่คดีก็ถึงขั้นแพ้ชนะกัน เช่น

- โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ (ฎ. 3349/2525)
 - โจทก์มีอำนาจบังคับจำนองหรือไม่
 - โจทก์บรรยายว่าเป็นเจ้าของบ้านเช่าแล้วฟ้องขับไล่จำเลย แต่ข้อเท็จจริงไม่ใช่เจ้าของบ้าน
- ฯลฯ

ไม่เป็นสาระสำคัญ เช่น

- พยานในสัญญาเซ็นแต่ชื่อไม่บอกเพศหน้าชื่อ
- หญิงมีสามีกู้เงินโดยไม่ได้รับความยินยอมอนุญาตจากสามี ไม่กระทบกระเทือนคดี
เพราะถึงอย่างไรหญิงนั้นต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว จะอุทธรณ์เป็นข้อกฎหมายว่าสัญญาใช้ไม่ได้
ไม่ใช่เป็นข้อกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญ

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าข้อกฎหมายไม่เป็นสาระแก่คดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1583/2500

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ซึ่งรวมใจความได้ว่า จำเลยได้ยกที่พิพาทให้ โจทก์ และโจทก์ได้ครอบครองที่พิพาทเพื่อตนตลอดมาเป็นเวลา 15-16 ปีแล้ว โจทก์ย่อมได้ กรรมสิทธิ์ ดังนี้ แม้จะยอมฟังตามข้อฎีกาของจำเลยว่า การที่จำเลยยกที่พิพาทให้โจทก์มิได้ ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นการไม่ชอบด้วยข้อกฎหมาย แต่โจทก์ ก็ยังได้สิทธิครอบครองมานานเกินกว่า 10 ปี เห็นได้ชัดว่าปัญหาข้อกฎหมายประการนี้ไม่เป็น ประโยชน์แก่คดีของจำเลย และไม่เป็นที่จะทำให้จำเลยกลับเป็นฝ่ายชนะคดีขึ้นมา ศาลฎีกา จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยตาม ป.ว.พ. มาตรา 242 (1) และมาตรา 247

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 873/2501

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยจากที่ให้อาศัย จำเลยให้การต่อสู้ข้อหนึ่งว่า โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้อง จำเลยรวมเป็นส่วนวนเดียวกัน

ในชั้นฎีกาจำเลยยกปัญหาข้อนี้ขึ้นฎีกาด้วยว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยหลายคนมาในคดี เดียวกันไม่ได้นั้น เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าข้อต่อสู้ไม่เป็นข้อแย้งกัน ศาลฎีกาจะไม่รับวินิจฉัยให้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 659/2509

โจทก์เพิ่งจะยกขึ้นกล่าวในชั้นฎีกาว่า ศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีนี้ขัดกับคำพิพากษาในคดี หมายเลขแดงที่ 233/2505 และโจทก์อ้างข้อเท็จจริงมาตรงกับความเป็นจริง เพราะในคดี หมายเลขแดงที่ 233/2505 นั้น ปรากฏว่าจำเลยที่ 3 กับพวกซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องโจทก์ในคดีนี้ ได้ถอนฟ้องข้อหาเกี่ยวกับนาพิพาทโจทก์ (คือจำเลยคดีหมายเลขแดงที่ 233/2505) ขณะใน ประเด็นอื่นซึ่งไม่เกี่ยวกับนาพิพาท ฎีกาของโจทก์ข้อนี้จึงไม่เป็นสาระแก่คดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 411/2511

ข้อสัญญาเช่าที่ว่า จำเลยผู้เช่าจะปลูกสร้างเป็นอาคารถาวรในที่ดินของโจทก์แล้วยกให้ โจทก์ เมื่ออาคารถาวรตามที่อ้างยังมีได้ก่อสร้าง และโจทก์ก็ได้ฟ้องขอให้อาคารตกเป็น กรรมสิทธิ์ เป็นแต่ฟ้องขอให้แสดงว่าสัญญาเช่าเป็นโมฆะและขับไล่ ศาลจึงไม่ต้องวินิจฉัยปัญหา นี้ เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๗/๒๕๑๑

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากห้องเช่าซึ่งมีค่าเช่าเดือนละ ๑๕ บาท จำเลยมิได้กล่าวแก้ เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์หรือมิได้ยกข้อโต้แย้งในเรื่องแปลความหมายแห่งข้อความใน สัญญาเช่าคดีต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง ที่จำเลยอุทธรณ์ว่าจำเลยเช่าห้องพิพาทได้รับความ ค้ำครองตาม พ.ร.บ. ควบคุมค่าเช่าฯ นั้น คู่ความรับกันว่า จำเลยที่ ๑ เช่าอยู่อาศัย จึงเป็น อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย แต่ศาลชั้นต้นฟังว่าจำเลยที่ ๑ ออกจากห้องพิพาทไปแล้ว และ จำเลยที่ ๒ เช่าอยู่โดยอาศัยสิทธิของจำเลยที่ ๑ จำเลย จึงยก พ.ร.บ. ควบคุมค่าเช่าฯ เป็นข้อ อ้างไม่ได้ อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายของจำเลยจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรวินิจฉัย เพราะ ไม่เป็นเหตุให้จำเลยชนะคดีได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๖/๒๕๑๑

เมื่อจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบใช้คืนเงินยืมรองจ่าย ปัญหาข้อกฎหมายที่ว่าสิทธิเรียกร้องเงิน รองจ่ายคืนขาดอายุความฟ้องร้องหรือไม่ ย่อมไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๔/๒๕๑๒

ที่ดินพิพาทตามที่โจทก์ยื่นคำร้องว่าจำเลยบุกรุกเข้าไปปลูกพืชพันธุ์ลงไป และขอให้ศาล บังคับจำเลยให้ออกไปนั้น เป็นที่ดินส่วนหนึ่งของที่ดินโจทก์ที่จำเลยทำสัญญาประนีประนอม ยอมความยอมออกและไม่เกี่ยวข้องกับอีกต่อไป ซึ่งศาลพิพากษาคดีไปตามสัญญาประนีประนอม ยอมความนั้นจนคดีถึงที่สุดแล้ว ดังนี้ การดำเนินการพิจารณาตามคำร้องของโจทก์จึงเป็นเรื่อง ในชั้นบังคับคดี และมีปัญหาเพียงว่าจำเลยได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดคำพิพากษาหรือไม่เท่านั้น ไม่มี ปัญหาต้องวินิจฉัยเข้าไปถึงว่าโจทก์จะมีสิทธิครอบครองที่พิพาทอีกหรือไม่ ดังข้อฎีกาของจำเลย ฉะนั้น ฎีกาของจำเลยจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๔-๕๘๐/๒๕๑๖

เมื่อจำเลยหมดสิทธิที่จะเช่าและใช้ประโยชน์ในแผงลอยของโจทก์ที่ ๑ ต่อไป และไม่มี นิติสัมพันธ์อย่างใดต่อกันอีก การที่โจทก์ที่ ๑ ทำสัญญาให้โจทก์ที่ ๒ รัวแผงลอยและสร้างอาคาร พาณิชยกรรมขึ้นใหม่จะเป็นการชอบและมีอำนาจทำได้หรือไม่หาทำให้จำเลยมีสิทธิใช้ประโยชน์ใน แผงลอยต่อไปอีกไม่ ฉะนั้นข้อที่จำเลยฎีกาว่าโจทก์ที่ ๑ ไม่มีอำนาจทำสัญญากับโจทก์ที่ ๒ จึง ไม่เป็นสาระแก่คดีที่ควรได้รับการวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 73/2525

ในข้อหาข่มขู่โจทก์อุทธรณ์ว่าตามพยานหลักฐานของโจทก์ต้องถือว่าจำเลยได้เบียดบังเอาทรัพย์สินไปโดยทุจริต และในข้อหาฉ้อโกงโจทก์อุทธรณ์ว่าโจทก์นำสืบพฤติการณ์โดยชัดเจนว่าจำเลยมีเจตนาทุจริต ดังนี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ต้องห้ามอุทธรณ์

โจทก์อุทธรณ์ว่าฟ้องโจทก์กล่าวถึงว่าจำเลยข่มขู่เงินที่ขายเครื่องหยุดและตัดด้วยอัตโนมัติ ด้วย เป็นข้ออ้างที่ขัดแย้งกับคำฟ้องของโจทก์โดยชัดแจ้ง ถึงหากจะเป็นข้อกฎหมายก็เป็นข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

(นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วดู ฎ. 2871/2527, 905/2529, 995/2529, 3340/2529 และ ฎ. 105/2530... ฯลฯ)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญแก่คดี เช่น

คำสั่งคำร้องของศาลฎีกาที่ 193/2523

ปัญหาที่ว่านายโจทก์เข้ามาดำเนินกระบวนการพิจารณาในสาขาคดี โดยโจทก์มิได้แต่งทนายความเป็นการชอบด้วย ป.วิ.แพ่ง หรือไม้นั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดี

ข้อสังเกต

เดิม ตามกฎหมายเก่า มาตรา 225 ศาลสูงเท่านั้น จะเป็นผู้ชี้ว่าข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มานั้นเป็นสาระแก่คดีอันควรวินิจฉัยหรือไม่ ศาลชั้นต้นจะสั่งว่าข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระสำคัญแห่งคดีไม่รับอุทธรณ์ดังนี้ไม่ได้ แต่หลักการนี้เปลี่ยนไป ปัจจุบันศาลชั้นต้นมีอำนาจวินิจฉัยได้ด้วย โดย พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.แพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518

ข้อยกเว้นของหลักมาตรา 225

ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ยกอ้างอิงขึ้นใหม่ในชั้นอุทธรณ์ได้

มาตรา 225 วรรค 2 เป็นข้อยกเว้นของวรรคแรกนั้นก็คือ แม้คู่ความจะมีได้ยกขึ้นว่ากันมาแต่ศาลชั้นต้นก็ยังมีสิทธิที่จะอ้างอิงปัญหาเพื่ออุทธรณ์ในชั้นอุทธรณ์ได้ ถ้ากรณีเป็นเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 1) เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 2) เป็นปัญหาที่คู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้น เนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือ
- 3) ปัญหาเรื่องศาลชั้นต้นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน

1. ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

กรณีอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นเรื่องยากที่จะวางหลักโดยเฉียบขาดตายตัวลงไปหาได้ไม่ เพราะคำว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” หมายความว่าไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้ เพราะฉะนั้นจึงต้องพิจารณาเป็นกรณีหรือเป็นเรื่อง ๆ ไปโดยอาศัยสภาพของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในขณะเกิดข้อพิพาทมาประกอบการพิจารณาด้วย

ปกติมักดูกันว่า กฎหมายใดเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของมวลชนโดยทั่ว ๆ ไปไม่เกี่ยวกับคู่กรณีโดยเฉพาะแล้ว นับว่าเป็นพวกเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตัวอย่างเช่น

บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน

ประมวลกฎหมายอาญา

พ.ร.บ.รับราชการทหาร

ประมวลรัษฎากร

ประมวลกฎหมายที่ดิน

พ.ร.บ.ป้องกันการส่งออกไปและการนำเข้ามาซึ่งสินค้าบางอย่าง

พ.ร.บ.กำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด

พ.ร.บ.ป้องกันการค้ากำไรเกินควร

ฯลฯ

ข้อสังเกต

ตามตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนส่วนใหญ่่มักจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับมหาชน (PUBLIC LAW) แต่มีข้อควรสังเกตว่า แม้กระนั้นก็ดีกฎหมายเอกชนก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของมหาชนหรือมวลชนอยู่มาก เช่น

- บทบัญญัติเกี่ยวกับสภาพและความสามารถของบุคคล
- บทบัญญัติว่าด้วยครอบครัว
- การสมรส
- สิทธิหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร
- อำนาจปกครองผู้เยาว์
- บทบัญญัติในเรื่องทรัพย์สินหรือเกี่ยวกับด้วยเศรษฐกิจ

(ข้อยกเว้นข้อ 1 ขอมให้อุทธรณ์เกี่ยวกับปัญหาความสงบเรียบร้อยของประชาชนนี้ ถ้าสังเกตแล้วจะเห็นว่ามุ่งหมายถึงมาตรา 142(5) ซึ่งเป็นบทบัญญัติใกล้เคียงทำนองเดียวกับมาตรา 225 มาตรา 142(5) บัญญัติว่า “ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปก็ได้” หมายความว่าถ้าเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นเป็นประเด็นในศาลชั้นต้นก็ตาม ศาลชั้นต้นก็ยังมีอำนาจที่จะหยิบยกปัญหาข้อกฎหมายนั้นขึ้นพิพากษาคดีได้ เมื่อกฎหมายให้อำนาจศาลเช่นนี้ ดังนั้น ในชั้นอุทธรณ์กฎหมายจึงบัญญัติให้ยกขึ้นได้ในชั้นอุทธรณ์ แม้จะมีได้ว่ากล่าวกันมาในศาลชั้นต้น)

เปรียบเทียบการใช้มาตรา 142(5) กับมาตรา 225 วรรคสอง

มีปัญหาคิดว่า เมื่อบทบัญญัติทั้งสองนี้ใกล้เคียงกันศาลจะใช้บทบัญญัติมาตรา 142(5) ในกรณีอย่างไร จะใช้หลักมาตรา 225 วรรคสอง ในกรณีเช่นใด และจะนำสองมาตรานี้ไปใช้แทนกันได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น จำเขาไปจำคน ชำระค่าจำแล้วครั้งหนึ่ง อีกครั้งหนึ่งทำสัญญากู้ให้ไว้แทนค่าจำ สัญญากู้เงินเช่นนี้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยฯ แต่ประเด็นดังกล่าวไม่ได้สู้ไว้ในศาลชั้นต้น แต่จำเลยยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์ตามมาตรา 225 วรรคสอง ศาลจะใช้มาตรา 142(5) ไม่ยอมวินิจฉัยประเด็นที่ยกขึ้นมาใหม่นี้โดยอ้างว่าเป็นดุลพินิจของศาลจะทำได้หรือไม่

ในกรณีเช่นนี้มีผู้ให้ความเห็นว่า มาตรา 142(5) นั้นเป็นดุลพินิจของศาลที่จะเห็นสมควรหยิบยกขึ้นใช้ได้เองต่อเมื่อไม่มีผู้ยกขึ้นเป็นประเด็นตามมาตรา 225 วรรคสอง แต่ถ้ามีคนหยิบ

ยกขึ้นตามมาตรา 225 วรรคสองแล้ว ศาลอุทธรณ์จะต้องวินิจฉัยให้⁽¹⁾ (จะถือเป็นดุลพินิจไม่
วินิจฉัยหาได้ไม่ - ผู้เขียน)

แต่อย่างไรก็ตามเคยปรากฏแนววินิจฉัยของศาลฎีกาว่า ศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจ
ตามมาตรา 142(5) ได้แม้จะได้ยกประเด็นความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นต่อสู้ไว้ตามมาตรา
225 ก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 464/2510

จำเลยฎีกาว่า การยกที่ดินให้แก่กันไม่ปรากฏว่าได้จดทะเบียนยกให้ต่อเจ้าพนักงานจึง
เป็นโมฆะนั้น ความข้อนี้จำเลยหาได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไว้ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ไม่
เพียงยกขึ้นมากล่าวอ้างในชั้นฎีกา ปัญหาข้อนี้แม้จะถือว่าเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความ
สงบเรียบร้อยของประชาชน แต่สำหรับคดีนี้ศาลฎีกายังไม่เห็นสมควรที่จะยกขึ้นวินิจฉัยให้
จึงไม่ยกขึ้นวินิจฉัยตามมาตรา 142(5)

ตัวอย่างคู่ความมิได้ยกข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นต่อสู้
แต่ศาลใช้ดุลพินิจยกขึ้นวินิจฉัยตามมาตรา 142(5) ได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1517/2516

โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้ 40,000 บาท จำเลยให้การว่าไม่เคยทำหนังสือสัญญา
กู้ยืมและรับเงินกู้ไปจากโจทก์ ปรากฏแก่ศาลอุทธรณ์ว่าสัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องปิดอาคารแสดมปี
ไม่ครบถ้วน ศาลอุทธรณ์ยอมพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยถือว่าโจทก์ไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็น
หนังสือได้ แม้เรื่องนี้คู่ความจะมีได้ยกขึ้นว่ากันมาแต่ศาลชั้นต้นก็เป็นเรื่องที่ประมวลรัษฎากร
บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ศาลอุทธรณ์จึงยกขึ้นได้เอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1517/2517

ตราสารที่ต้องปิดอาคารแสดมปีตามประมวลรัษฎากรไม่ปิดหรือปิดไม่ครบ ศาลยกฟ้อง
ได้โดยถือว่าโจทก์ไม่มีหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนด แม้เรื่องนี้คู่ความจะมีได้ยกขึ้นว่ากันมาแต่
ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ก็ยกขึ้นได้เอง

(1) ศ.ประพนธ์ ศาคะมาน, เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการอบรมกฎหมายวิธีสบัญญัติ รุ่นที่ 4 พ.ศ. 2521
เล่ม 1 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 106

คำพิพากษาฎีกาที่ 2977/2526

อำนาจฟ้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 142(5)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1117/2527

ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยจะมีได้ฎีกาว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามมาตรา 142(5)

ตัวอย่างศาลใช้ดุลพินิจไม่ยกขึ้นวินิจฉัยให้ก็ได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1549/2527

จำเลยอุทธรณ์ข้อแรกว่าใบมอบอำนาจให้ฟ้องคดีของโจทก์ไม่สมบูรณ์ เพราะมิได้ขีดฆ่าอากรแสตมป์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง พิเคราะห์แล้วจำเลยไม่ได้ให้การเป็นประเด็นไว้ จึงเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลแรงงานกลาง แม้ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่ศาลฎีกาไม่เห็นสมควรหยิบยกขึ้นวินิจฉัย จึงไม่รับวินิจฉัยให้

คำพิพากษาฎีกาที่ 8123/2528

เดิมจำเลยไม่ได้ยกเรื่องอำนาจฟ้องขึ้นต่อสู้ แต่มายกขึ้นอุทธรณ์ในชั้นอุทธรณ์โดยอาศัยมาตรา 225(1) ศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจไม่วินิจฉัยให้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าไม่มีเหตุสมควรจะวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเช่นนี้ ไม่ถือเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่

ข้อสังเกต จากแนววินิจฉัยของศาลฎีกาที่ผู้เขียนนำมาเป็นตัวอย่างนี้จะเห็นว่าศาลใช้มาตรา 142(5) อย่างกว้างขวาง กล่าวคือเป็นดุลพินิจ ถ้าเห็นสมควรจะวินิจฉัยก็หยิบยกขึ้นวินิจฉัยให้ถึงแม้ผู้อุทธรณ์มิได้ยกขึ้นเป็นประเด็นในศาลชั้นต้นก็ตาม แต่ถ้าเห็นไม่มีเหตุสมควรก็มีดุลพินิจไม่วินิจฉัยให้แม้จะมีการยกเป็นประเด็นขึ้นในชั้นอุทธรณ์ก็ตาม แนววินิจฉัยของศาลฎีกาที่ยืนยันมาตรา 142(5) เป็นดุลพินิจของศาลนั้นจะศึกษาได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 4779-4781/2530

เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยฯ กับนิติกรรม

ผู้เขียนใคร่จะให้นักศึกษาย้อนกลับมาพิจารณาเปรียบเทียบในเรื่องของนิติกรรมบ้าง ในเรื่องที่ว่า การใดที่มีวัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นโมฆะ (ตามมาตรา 113 ป.พ.พ.) มีความหมายอย่างไร

การที่จะถือว่าการใดมีวัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น หมายความว่า การนั้นขัดขวางต่อนโยบายที่มุ่งเพื่อประโยชน์ได้เสียทั่วไปของรัฐและสังคมหรือ เกี่ยวด้วยผลประโยชน์ของมหาชนโดยทั่ว ๆ ไป ไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของคู่อริโดยเฉพาะ⁽¹⁾ ถ้าการนั้นกระทบกระทั่งเฉพาะบุคคลในวงจำกัดเป็นส่วนน้อยแล้วมักจะไม่เกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อยของประชาชน ตัวอย่างเช่น คดีเรียกค่าเสียหายจากชายชู้ จะเห็นว่าเป็นคดีเฉพาะบุคคล เพียง 3 คนเท่านั้นคือ โจทก์ จำเลย และหญิงคนกลาง กรณีอย่างนี้ย่อมถือไม่ได้ว่าเป็นคดีเกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 613/2484) หรือคดีเกี่ยวกับการซื้อขายหรือเช่าซื้อ จะเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกชนเป็นคน ๆ ไปเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น นี้ก็ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 572/2484)

ปัญหาฟ้องเคลือบคลุม

ปัญหาที่น่าคิดในกรณีโจทก์ฟ้องไปแล้ว จำเลยต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์เคลือบคลุม ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่มีมักจะพบเห็นบ่อย ๆ ในคำให้การของจำเลยนั้นจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือไม่?

ในกรณีตามปัญหา ถ้าเรานำหลักข้างต้นเข้าพิจารณาก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับจำเลยโดยเฉพาะ ไม่กระทบกระเทือนถึงประชาชน (PUBLIC) หรือบุคคลภายนอกแต่ประการใด จึงไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 914/2503 ประกอบ)

สรุปแล้วฟ้องเคลือบคลุมเป็นปัญหาข้อกฎหมายแต่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ข้อควรระวัง

ตามตัวอย่างที่ผู้เขียนยกมานี้ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องกระทบถึงคนส่วนน้อย จึงไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่ในการพิจารณาก็พึงมีข้อควรระวังว่า บางกรณีแม้ข้อตกลงหรือสัญญานั้นกระทบถึงคนส่วนน้อยก็ตาม แต่ถ้าเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ก็ต้องถือว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนดูกัน ตัวอย่างเช่น

(1) อ.มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3-4 โรงพิมพ์บรรณาคม พ.ศ. 2518

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 95/2484

ชายมีภริยาอยู่แล้ว ได้ขอหญิงมาเลี้ยงดูเป็นภริยาน้อยและได้ทำสัญญากับบิดาฝ่ายหญิงว่าจะให้ทรัพย์สินจำนวนหนึ่งแก่หญิง และบิดาหญิง ดังนี้ถือว่าสัญญานั้นอุดหนุนให้ชายมีภริยาอีกคนต้องห้ามตาม ป.พ.พ.มาตรา 1445(3) (กฎหมายเดิมก่อนแก้ไขกฎหมายใหม่มาตรา 1452 ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้) ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1913/2505)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1730/2513

จำเลยยอมชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ เพื่อมิให้โจทก์แจ้งความดำเนินคดีอาญาแผ่นดินต่อบุตรโจทก์ วัตถุประสงค์ของสัญญาจึงมีผลเท่ากับตกลงให้ระงับคดีอาญาแผ่นดิน ชดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงตกเป็นโมฆะ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อตกลง

มีข้อพิงสังเกตเกี่ยวกับข้อตกลงบางประการ กล่าวคือ ถ้าข้อตกลงหรือสัญญานั้นได้ทำขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคู่กรณีพอสมควรแก่เหตุ และไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ไม่ถือว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทำนองเดียวกับสัญญาได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน ซึ่งย่อมมีผลผูกพันกันได้ตามความสมัครใจของคู่สัญญา เพราะต่างก็ต้องระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อสมัครใจทำสัญญาเสียเปรียบแก่เขาจะอ้างว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหาได้ไม่ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1356/2479

โจทก์จ้างจำเลยทำงานในร้านเครื่องพิมพ์ดีด โดยมีข้อสัญญาว่าเมื่อออกจากร้านโจทก์ไปแล้ว ห้ามมิให้จำเลยไปทำการเป็นช่างซ่อมแก้เครื่องพิมพ์ดีดในร้านอื่นในเขตกรุงเทพฯ เช่นนี้ไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

(หมายเหตุ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้ เป็นกรณีที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2479 เป็นปัญหาคิดว่า ถ้าเป็นปัจจุบัน ภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แนวคำพิพากษาศาลฎีกานี้จะยังคงใช้ได้อยู่อีกหรือไม่ ดู ๆ แล้วเท่ากับห้ามคนประกอบอาชีพเป็นสัญญาที่น่าจะขัดต่อเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลต่อรัฐธรรมนูญ กรณีน่าจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงเป็นปัญหาคำพิพากษา)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2014/2506

สัญญาที่โจทก์มีหน้าที่ส่งเสริมและจัดคู่ชกให้จำเลยโดยโจทก์ยังไม่คิดค่าตอบแทนจนกระทั่งจำเลยมีชื่อเสียงแล้วจำเลยยอมให้โจทก์รับเงินรางวัลโดยหักค่าป่วยการร้อยละ 5 และจะไปหาคู่ชกเอง ย้ายสังกัดคณะนักมวยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ไม่ได้นั้น ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา

ตัวอย่างแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น

ทำสัญญาทรมานให้เมื่อตายโดยไม่ทำพินัยกรรม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 894/2470) ทำสัญญาขายฝากที่ดินที่ศาลยึดไว้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 106/2477) มารดาเป็นหนี้โจทก์ จำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าทำสัญญาใช้หนี้แทนโดยมีเงื่อนไขว่าเจ้าหนี้จะต้องถอนฟ้องคดีแพ่งและคดีอาชญาฐานฉ้อโกงและฐานปลอมหนังสือที่กำลังฟ้องถูกหน้ที่ศาล ดังนี้ สัญญามีเงื่อนไขขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นโมฆะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1154/2477) เอาดอกเบี้ยค้างชำระซึ่งเป็นส่วนที่เกินอัตราในกฎหมายมาทำเป็นต้นเงินกู้ สัญญายอมเป็นโมฆะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 50/2478) สัญญาห้ามฟ้องร้องต่อศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 812/2482) สัญญาให้ชายมีอนุภรรยา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 95/2484) สัญญายอมความให้ค่าเสียหายเพื่อมิให้ฟ้องคดีอาญาแผ่นดินนับว่ามีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน สัญญานั้นเป็นโมฆะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 524/2484) ทนายเรียกค่าจ้างโดยแบ่งเอาส่วนจากทรัพย์พิพาท (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 871/2486) กู้เงินเพื่อค้ำฝั้นเดือน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 707/2487) กู้เงินเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะส่วนต้นเงินสมบูรณ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2488) ทำพินัยกรรมให้บุคคลภายนอกแบ่งมรดกแก่ทายาทตามแต่เห็นสมควร ข้อกำหนดนี้เป็นโมฆะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 455/2489) สัญญาให้ที่ดินเพื่อตอบแทนที่เขาออกเงินและวิ่งเต้นให้เป็นความกับบุคคลอื่นจนได้ที่ดินนั้นมา สัญญายกให้ที่ดินเป็นโมฆะโดยขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 622/2494) สัญญาเป็นนายหน้าวิ่งเต้นให้เจ้าหน้าที่ใช้ตำแหน่งช่วยเหลือ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 331/2497) สัญญาโอนขายใบอนุญาตส่งข้าวไปต่างประเทศ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1288/2501 ประชุมใหญ่) สัญญาช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้พ้นอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1331/2505) หลีกเลี่ยงสัญญาตกลงรับเป็นอนุภรรยาชาย โดยเป็นภรรยาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อตกลงนี้มีวัตถุประสงค์ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้หญิงไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็ไม่เป็นนิติสัมพันธ์ที่จะต้องรับผิดชอบต่อชาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1913/2505) ผู้มีสิทธิผูกขาดการค้าเครื่องรับ

วิทยุโทรทัศน์ฯ ตามกฎหมาย ทำสัญญาอนุญาตให้ผู้อื่นส่งเครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ฯ เข้ามาจำหน่ายอีกต่อหนึ่งโดยเรียกเอาผลประโยชน์นั้น ไม่ใช่เป็นตัวแทน เป็นการโอนอำนาจการค้ำดังกล่าวให้ผู้ที่ไม่ม่อำนาจทำการค้าไปทำการค้า เป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ.วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 8 และ 20 สัญญาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นโมฆะตามมาตรา 113 จะฟ้องเรียกเอาเงินตามสัญญาไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1070/2507 ประชุมใหญ่) สัญญาที่ผู้ให้และผู้ได้รับประโยชน์มากเกินไปเกินส่วนอันควร (คำพิพากษาฎีกาที่ 707/2508) ปัญหาว่าสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องจะบังคับคดีตาม ป.พ.พ. มาตรา 456 ได้หรือไม่นั้นเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 984/2509) อำนาจฟ้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1246/2509) สัญญาให้อสังหาริมทรัพย์โดยไม่จดทะเบียน (คำพิพากษาฎีกาที่ 484/2510) คนต่างด้าวซื้อที่ดินโดยคนไทยรับโอนแทน สัญญาซื้อขายตกเป็นโมฆะ คนต่างด้าวจะฟ้องบังคับให้ผู้รับโอน โอนที่ดินให้ตนในนามบุตรของตนซึ่งเป็นคนไทยไม่ได้ และผู้รับโอนจะอ้างว่าเป็นเจ้าของมิได้ ผลต่อไปต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 98 (คำพิพากษาฎีกาที่ 344/2511 ประชุมใหญ่) คู่เงินไปชำระหนี้ค่าจ้างฆ่าคน (คำพิพากษาฎีกาที่ 358/2511) สัญญาตกลงให้ใช้กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับอายุความบังคับแก่ข้อพิพาทหาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1583/2511) ข้อตกลงให้ถอนฟ้องคดีอาญาแผ่นดินฐานพรากผู้เยาว์ โดยจะใช้เงินให้ ข้อตกลงมีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1527/2513) ข้อตกลงให้งดเว้นการใช้สิทธิในฐานะเป็นบรรณาธิการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1007/2514) โจทก์เป็นความกับบุคคลอื่น ต่อมาได้ทำสัญญากับจำเลย โดยจำเลยตกลงให้ประโยชน์เป็นเงินจำนวนหนึ่งแก่โจทก์ และโจทก์ยอมโอนสิทธิส่วนได้เสียทั้งปวงในคดีนั้นแก่จำเลย เป็นสัญญาที่แสวงหาประโยชน์จากการที่ผู้อื่นเป็นความกัน หรือนัยหนึ่งสัญญาซื้อขายความกัน สัญญาขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 112/2515) ข้อตกลงของนายจ้างและลูกจ้างผิดแผกไปจากกฎหมายแรงงาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 283/2516) ตราสารที่ต้องปิดอาคารแสดมปีตามประมวลรัษฎากร ไม่ปิดหรือปิดไม่ครบ ศาลยกฟ้องได้ โดยถือว่าโจทก์ไม่มีหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนด แม้เรื่องนี้คู่ความมิได้ยกขึ้นว่ากันมาแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ก็ยกขึ้นได้เอง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1517/2517) ปัญหาว่าศาลพิพากษาเกินคำขอในฟ้องหรือไม่เป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยจะมิได้ยกปัญหานี้ขึ้นว่ามาในชั้นอุทธรณ์ จำเลยก็มีสิทธิยกขึ้นอ้างในชั้นฎีกา (คำพิพากษาฎีกาที่ 311-313/2524) การที่โจทก์ในฐานะลูกจ้างและจำเลยในฐานะนายจ้างได้ตกลงกำหนดจำนวนเงินค่าทำงานล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุดตามประเพณีวันหยุดพักผ่อนประจำปีและค่ารักษาพยาบาลเป็นเงินจำนวนหนึ่ง โดยโจทก์ไม่ติดใจเรียกร้องเงินอื่นใดจากจำเลยอันหมายถึงค่าชดเชย

และเงินค่าครองชีพนั้นถือได้ว่าเป็นการตกลงที่ผิดแผกแตกต่างกับบทบัญญัติของประกาศคณะ-
ปฏิวัติ ฉบับที่ 103 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ข้อตกลงดังกล่าว
จึงเป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2018/2525) ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยโอนที่พิพาทตาม
สัญญาจะซื้อขายให้โจทก์โดยไม่มีบังคับให้โจทก์ชำระค่าที่พิพาทที่ค้างชำระให้แก่จำเลย ย่อมไม่
ชอบด้วยการชำระหนี้ตามสัญญาต่างตอบแทนตาม ป.พ.พ.มาตรา 369 ปัญหาที่ว่าศาลชั้นต้น
พิพากษาไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษา
ฎีกาที่ 1155/2527)

ตัวอย่างแนววินิจฉัยของศาลฎีกาที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น

นายทำสัญญากับลูกความว่า ถ้าว่าความแพ้ไม่เอาค่าจ้างถ้าชนะจึงจะเอาค่าจ้าง เป็น
สัญญาที่สมบูรณ์ ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกา
ที่ 323/2477) เจ้าหนี้มีความประสงค์จะฟ้องลูกหนี้ที่อยู่แล้ว โจทก์จึงรับอาสาเข้าจัดการหาหลัก
ฐานและฟ้องร้องเร่งรัดหนี้สินให้เจ้าหนี้เพื่อรับบำเหน็จในเมื่อเป็นผลสำเร็จ สัญญาเช่นนี้สมบูรณ์
ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 250/2478)
จำเลยวานโจทก์ไปประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาจากศาล โดยทำสัญญาให้ไว้ว่า ถ้าผู้ต้องหา
หลบหนีเป็นเหตุให้ศาลปรับโจทก์ จำเลยจะยอมใช้ค่าปรับแทนให้ดังนี้ ไม่เรียกว่าเป็นสัญญา
ที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่
36/2479) สัญญาที่ชายทำทัณฑ์บนไว้แก่หญิงว่าจะเลิกกับอนุภริยา เมื่อชายทำผิดทัณฑ์บนหญิง
ถือเอาเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ และสัญญาเช่นนี้ศาลยอมรับบังคับบัญชาให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 344/
2479) ทำพินัยกรรมยกทรัพย์ไว้เป็นกลางให้คนใช้และญาติอาศัยกับให้ทำบุญ ไม่ขัดต่อความ
สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1460/2479) สัญญาว่าถ้า
ผู้เช่าผิดสัญญาให้ผู้ให้เช่ามีอำนาจเลิกสัญญาและเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าได้ทันที (คำพิพาก
ษาฎีกาที่ 428/2480 ประชุมใหญ่) โอนสิทธิเรียกร้องเพื่อให้ผู้รับโอนมาฟ้องคดีเพราะผู้โอน
ชี้แจง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1250/2480) ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในเรื่องการแบ่ง
มรดก (คำพิพากษาฎีกาที่ 1267/2480) ข้อตกลงว่าทรัพย์สินที่จำนองขายทอดตลาดได้น้อย
กว่าที่ค้างชำระ ผู้จำนองจะใช้ให้เงินครบ สัญญาเช่นนี้ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยฯ และไม่
จำเป็นต้องไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกา 1313/2480 ประชุม
ใหญ่) ทำสัญญาค้ำประกันในการจำนองยอมรับผิดในส่วนที่ขาด ผู้ค้ำประกันก็ต้องรับผิดชอบ (คำ
พิพากษาฎีกาที่ 166/2481) ชายให้ทัณฑ์บนว่าถ้ากลับคืนดีกับภริยาเดิมจะสละสิทธิไม่เอาสิน
สมรส (คำพิพากษาฎีกาที่ 309/2483) โจทก์ทำสัญญากับจำเลยว่า โจทก์จะงดสร้างตลาดของ

เทศบาล โดยจำเลยจะแบ่งรายได้จากตลาดของจำเลยให้โจทก์นั้น เป็นสัญญาเกี่ยวแก่ประโยชน์ ส่วนได้เสียของโจทก์ จำเลยโดยเฉพาะ มิได้กระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 93/2484) ในเรื่องยกยอกอันเป็นความผิดส่วนตัวยอมทำสัญญายอมใช้ทรัพย์สินให้แก่เจ้าของได้ สัญญาไม่โมฆะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 310/2490) บิดามารดาทำสัญญาให้เช่านาของบุตรมีกำหนด 5 ปี โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลดังนี้ วัตถุประสงค์การเช่านาหาเป็นการต้องห้ามตามกฎหมายไม่ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะให้เช่าก็ได้ เว้นแต่จะให้เช่าเกิน 3 ปี ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 291/2491) ฟ้องขับไล่อ้างว่าอาศัยในที่ดินโจทก์ ศาลจะพิพากษาขับไล่ฐานที่ค้ำขวางที่ชายค้ำไม่ถึงได้ เพราะกรณีไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยฯ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1068/2491) ทำสัญญายินยอมรับผิดถึงเหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 893/2492) ชื่อขายแร่โดยไม่ได้รับอนุญาต สัญญาไม่เป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกา 462/2493) ออกเงินซื้อที่ดินร่วมกับคนต่างด้าว โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อสามีโจทก์แปลงชาติเป็นไทยได้เรียบร้อยแล้ว จำเลยจะโอนโฉนดใส่ชื่อโจทก์ร่วมด้วย ดังนี้ หาใช่เป็นสัญญาที่ผิดกฎหมายไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1460/2493) พี่ช่วยเหลือน้องให้ได้รับความยุติธรรมจากศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 1371/2494) ทายาทขายที่ดินมรดกที่กำลังเป็นความ ผู้ซื้อจะออกเงินให้ฟ้องผู้ขัดขวางการขาย ไม่ขัดขวางต่อความสงบฯ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1162-1164/2497) ปัญหาว่าผู้ให้กู้ผ่อนเวลาระหนี้ให้ผู้กู้หรือไม่ ไม่ใช่ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยฯ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1419/2499) สัญญาขายที่ดินให้คนต่างด้าว สัญญาหาเป็นโมฆะไม่ เพราะกฎหมายไม่ได้ห้ามเด็ดขาดไม่ให้คนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน คนต่างด้าวอาจจะขออนุญาตได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 23/2501) ช่วยออกเงินค่าธรรมเนียมและค่าทนายความฉันทาเพื่อขอความเป็นธรรมจากศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 1080/2501) ค่าประกันเพื่อให้ถอนคำร้องทุกข์ในข้อหาฉ้อโกง สัญญาประกันเช่นว่านี้ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1269/2502) ขายฝากกัน 700,000 บาท แต่ระบุในสัญญาเป็น 888,000 บาท โดยผู้ซื้อฝากคิดเอาประโยชน์อีกร้อยละ 2 ต่อเดือนใน 1 ปีนั้นยอมทำได้ และเป็นสินไถ่ตามมาตรา 499 แห่ง ป.พ.พ. ที่ผู้ขายฝากต้องไถ่ในราคานั้น ไม่ฝ่าฝืนความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 707-708/2505) สัญญาตกลงว่าไม่ดำเนินคดีอาญากรณีออกเช็คไม่มีเงินจ่ายตามเช็ค ความยินยอมของผู้เสียหายเช่นนี้ไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 1403/2508 ประชุมใหญ่) ทำสัญญาจะขายไม้ที่ถูกจับและยึดเป็นของกลางสัญญาดังกล่าวสมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 802/2509) คดีฟ้องเรียกเงินที่ให้เพื่อช่วยเหลือบุตรให้พ้นโทษ โดยจำเลยเรียกร้องเอาจากโจทก์ โดยรับจะหาทนายความต่อสู้คดี และช่วยเหลือโดยวิธีอื่น ๆ ให้บุตรโจทก์ถูกปล่อย โจทก์หลงเชื่อจึงมอบเงินให้ไป ไม่ใช่ฟ้องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม

อันดีเพราะไม่ได้ให้เงินแก่จำเลยเพื่อช่วยบุตรโจทก์โดยวิธีผิดกฎหมายอย่างใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1087/2513) สัญญาจ้างให้ติดต่อเพื่อให้ทางราชการอนุญาตให้ทำการขนไม้ที่จำเลยตัดไว้ในป่าออกสู่ตลาดได้ สัญญาไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1237/2516) สัญญาจ้างทนายความตรวจและหาหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินที่ถูกบุกรุกโดยยอมให้เป็นรายข้อหา สัญญาดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นสัญญาส่งเสริมให้จำเลยเป็นความกับคนอื่น ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2610/2517) ปัญหาทรัพย์สินที่ถูกยึดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องหรือไม่ ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 448/2518) ปัญหาอายุความศาลยกขึ้นพิจารณาได้ต่อเมื่อคู่ความยกขึ้นต่อสู้ ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 720/2518) ศาลไม่ได้แจ้งวันขายทอดตลาดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ ไม่ใช่ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1431/2518) ชายต่อสู้ว่าข้อหาละเมิดขาดอายุความ ศาลยกฟ้อง หญิงอุทธรณ์ฎีกา ชายมิได้อ้างอายุความในคำแก้อุทธรณ์ฎีกาถือว่าชายไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้ในชั้นอุทธรณ์ฎีกา (คำพิพากษาฎีกาที่ 2573/2518) เช่าบ้านไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ผู้ให้เช่าขับไล่ผู้เช่าได้โดยไม่ต้องบอกเลิกตามมาตรา 568 ซึ่งใช้ในกรณีมีหนังสือเช่าเป็นหลักฐาน ใบเสร็จรับเงินค่าเช่าเป็นหลักฐานการเช่าได้หรือไม่ ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน มิใช่จะยกขึ้นอ้างเมื่อใดก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 20/2519)

อนึ่ง มีข้อที่นักศึกษาพึงระวังในการวินิจฉัยด้วยว่า แม้จะเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ได้ก็ตาม ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเกิดจากข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณาโดยชอบ มิใช่ข้อเท็จจริงนอกประเด็น นอกสำนวนที่ผู้อุทธรณ์ยกมากล่าวอ้างขึ้นใหม่ในชั้นอุทธรณ์ด้วย (นัย ฎ.3570/2526)

ข้อยกเว้น ข้อที่ 2

2. เป็นปัญหาที่คู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้น เนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ ข้อยกเว้นนี้หมายความว่าอย่างไร?

หมายความว่ากรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นในชั้นอุทธรณ์หรือคู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจทราบล่วงหน้าว่าศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งหรือวินิจฉัยชี้ขาดประการใด คู่ความจึงไม่มีโอกาสที่จะยกขึ้นกล่าวอ้างในศาลชั้นต้นได้ เช่น สัญญากู้เงินไม่ได้ปิดอาคารแสดคมปีให้ครบถ้วนตามประมวลรัษฎากรห้ามรับฟังเป็นพยาน (มาตรา 118) แม้คู่ความมิได้โต้แย้งไว้ในศาลชั้นต้น เพราะคิดว่าถึงอย่างไรก็รับฟังเป็นพยานไม่ได้ แต่ศาลเกิดรับฟังเป็นพยานแล้วตัดสินโดยเชื่อตาม

พยานนั้น ก็อาจจะโต้แย้งในชั้นอุทธรณ์ฎีกาได้ เพราะเป็นหน้าที่ของศาลจะต้องวินิจฉัยและรับฟังให้เป็นไปตามกฎหมาย และคู่ความก็ไม่อาจจะทราบล่วงหน้าว่าศาลจะวินิจฉัยให้ผิดบทกฎหมายอย่างไรหรือไม่ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 244/2509) หรือกรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาเกินคำขอ พิพากษาโดยไม่ครบองค์คณะ เป็นปัญหาที่คู่ความไม่สามารถยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้นได้นับว่าเป็นพฤติการณ์นอกเหนือ ไม่อาจบังคับได้ คู่ความย่อมอุทธรณ์ในปัญหาเช่นว่านี้ได้

แนววินิจฉัยของศาลฎีกา เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 911/2501

โจทก์คนหนึ่งตายระหว่างอุทธรณ์ ไม่มีผู้รับมรดกความ ศาลสั่งจำหน่ายคดีแล้วพิพากษาให้โจทก์อีกคนหนึ่งชนะคดี จำเลยฎีกาว่าโจทก์คนหนึ่งตายแล้วไม่ควรให้อีกคนหนึ่งชนะคดี ดังนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นอุทธรณ์ จำเลยเพียงมีโอกาสโต้แย้งในชั้นฎีกาจึงฎีกาได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 340/2508

ขณะที่ศาลชั้นต้นพิจารณาคดีจำเลยยังไม่ทราบว่าศาลชั้นต้นจะรับฟังพยานบุคคลของโจทก์หรือไม่ จำเลยจึงยังไม่มีโอกาสยกปัญหาข้อนี้ขึ้นโต้แย้ง เมื่อศาลชั้นต้นพิจารณาคดีโดยรับฟังพยานบุคคลของโจทก์ ปัญหาดังกล่าวจึงเกิดขึ้น ดังนี้ เป็นพฤติการณ์นอกเหนือที่จำเลยจะยกขึ้นกล่าวอ้างในตอนศาลชั้นต้นดำเนินการพิจารณาอยู่ แม้จำเลยจะไม่ได้ให้การตัดฟ้องหรือตั้งประเด็นโต้เถียงไว้ จำเลยย่อมอุทธรณ์ในปัญหานี้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1289/2510

จำเลยมิได้ยกประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องขึ้นต่อสู้ และศาลชั้นต้นก็มีได้กะประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องให้โจทก์สืบ โจทก์ไม่สามารถยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้น เนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือ ไม่อาจบังคับได้ ดังนี้โจทก์มีสิทธิอ้างปัญหาในชั้นอุทธรณ์ได้

ข้อสังเกต

มีข้อสังเกตในข้อยกเว้นข้อ 2 นี้ว่า จะต้องเป็นกรณีที่คู่ความไม่สามารถยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้น เนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ ตามที่ตัวบทบัญญัติไว้ แต่ถ้าหากว่าคู่ความมีโอกาสยกขึ้นโต้แย้งหรือคัดค้านในศาลชั้นต้นได้ แต่ไม่กระทำแล้วจะยกขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์ฎีกาหาได้ไม่ ตัวอย่างเช่น

โจทก์มิได้ระบุอ้างเอกสารสัญญาคู่เป็นพยานไว้ แต่ได้ส่งต้นฉบับสัญญาคู่ต่อศาลในการพิจารณา และศาลสั่งรับไว้เป็นเอกสารในสำนวน เป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการอ้างและการยื่นหรือส่งเอกสารซึ่งจำเลยอาจยกขึ้นคัดค้านได้ตาม ป.ว.พ. มาตรา 27 (การพิจารณาที่ผิดระเบียบ) แต่จำเลยเพิ่งยกขึ้นคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ฎีกา ย่อมเป็นการไม่ชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 288/2513)

ข้อยกเว้น ข้อ 3

เป็นปัญหาเรื่องศาลชั้นต้นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ ข้อยกเว้นนี้หมายความว่าอย่างไร?

ปัญหานี้เป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายหลังที่ศาลชั้นต้นพิพากษาคดีแล้ว ย่อมเห็นได้ชัดว่าคุณจะไม่อาจจะยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้นได้เพราะเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เช่น ศาลชั้นต้นรับอุทธรณ์ที่ต้องห้ามตามมาตรา 224 หรือรับอุทธรณ์ที่ยื่นเกินกำหนดเวลาที่จะยื่นอุทธรณ์ได้ตามมาตรา 229 ดังนี้ เป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ คุณความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมยกปัญหาดังกล่าวขึ้นอ้างอิงในชั้นศาลสูงได้ เพราะกรณีดังกล่าวคุณความไม่มีโอกาสจะยกขึ้นอ้างอิงในศาลชั้นต้นได้
